

Zamawiający:

TRANSPROJEKT GDAŃSKI Sp. z o.o.

80-254 Gdańsk ul. Partyzantów 72A

E k s p e r t y z a

Ocena możliwości zachowania stanowiska *Oplosia fennica* (Paykull, 1800) w rejonie ul. Rakoczego w Gdańsku-Morenie na trasie przebiegu projektowanej Pomorskiej Kolei Metropolitalnej

1. Informacje ogólne i cel ekspertyzy.

W ramach prac inwentaryzacyjnych entomofauny prowadzonych w 2010 roku na zlecenie WYG International Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, w związku z realizacją przez zlecającego zadania na rzecz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego pt.: “Opracowanie raportu o oddziaływaniu na środowisko wraz z dokumentacją towarzyszącą i uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla projektu: Kolej Metropolitalna w Trójmieście – Etap I”, zlokalizowano w dniu 23 IV 2010 stanowisko chrząszcza *Oplosia fennica* (Paykull, 1800). W piśmie do Pracowni Przyrodniczej Mikrobiotop z dnia 12 VII 2011 Transprojekt Gdański Sp. z o.o. zlecił wykonanie ekspertyzy, której celem byłoby potwierdzenie lub wykluczenie występowania ww gatunku na ww stanowisku oraz określenie i dokonanie oceny wszystkich możliwych do zastosowania środków minimalizujących negatywny wpływ na populację chrząszcza w przypadku wycięcia drzew, na których stwierdzono larwy *Oplosia fennica*.

2. Ramowe informacje o gatunku, także w kontekście regionalnym.

Oplosia fennica (Paykull, 1800) jest chrząszczem ksylofagicznym, należącym do rodziny kózkowatych (*Cerambycidae*), odbywającym rozwój larwalny w korze, w strefie kambium i łyka oraz drewna drzew liściastych. Długość ciała 11-13 mm, ciało czarne. Pokrywy brązowo nakrapiane z plamistym biało-szarym lub żółtawym owłosieniem. Na tyle pokryw zazwyczaj niewyraźne dwie szerokie poprzeczne czarne przepaski. Przedplecze szersze niż dłuższe, na bokach z wyraźnym spiczastym kolcem. Człony czułków od trzeciego na swych podstawach błyszcząco białawo owłosione (obrączkowane). Czułki na spodniej stronie pokryte długimi włoskami. Gatunek

o ubarwieniu kryptycznym. Oligofag drzew liściastych, wyraźnie preferujący lipy. Larwa o długości ciała do 17 mm, przedni skraj głowy z krótkimi ostrymi podłużnymi bruzdkami. Całkowity rozwój od jaj do ukazania się imago (postaci dorosłej) trwa co najmniej dwa lata. Występuje w lasach liściastych, zadrzewieniach, zasiedlając głównie cieńszy materiał lęgowy (konary, gałęzie), nie stroniąc wszakże od grubszego (np. pnie drzew). Gatunek palearktyczny, spotykany w Polsce sporadycznie i nielicznie, jednak jego rozsiedlenie wymaga dalszych badań. W regionie gdańskim takson bardzo rzadki, stwierdzony jak dotąd na trzech stanowiskach – w Lasach Mirachowskich na Pojezierzu Kaszubskim, w rezerwacie przyrody „Jar Rzeki Raduni” (w trakcie ubiegłorocznych badań faunistycznych do planu ochrony tego obiektu) oraz na stanowisku, którego dotyczy niniejsza ekspertyza.

3. Występowanie *Oplosia fennica* (Paykull, 1800) na stanowisku w Gdańsku-Morenie.

„(...) w części obszaru niedaleko ulicy Rakoczego znajduje się siedlisko bardzo rzadkiej w regionie gdańskim (tylko dwa znane stanowiska) kózki *Oplosia fennica*; jest to fragment starej alei lip drobnolistnych (kilkanaście osobników), w których prowadzą rozwój larwy tego owada; lokalizacja tych drzew bardzo blisko projektowanej osi toru – za wszelką cenę, o ile to tylko możliwe, należy zachować te lipy (...)” (z opracowania Zieliński 2010).

Obecność gatunku oparto na oznaczeniu jednej larwy, pobranej z konara lipowego, najprawdopodobniej lipy srebrzystej *Tilia tomentosa*, leżącego na ziemi. Przy zbiorze zastosowano zasadę minimum ingerencji w mikrobiotop, odnoszącą się głównie do gatunków szczególnie cennych przyrodniczo, przestrzeganą zwłaszcza na tych stanowiskach, których lokalizacja przestrzenna każe domniemywać o istotnej izolacji preferowanej bazy pokarmowej (tutaj: stare lipy), a także o niemałych utrudnieniach w zakresie mikromigracji (tutaj: infrastruktura miejska, zwłaszcza ruchliwe drogi).

Oдноśnie potwierdzenia lub wykluczenia występowania gatunku na dzień dzisiejszy: dla autora ekspertyzy nie ulega wątpliwości – biorąc przede wszystkim pod uwagę fakt, że drzewa nadal rosną, a także uwzględniając dostępność dla owadów zamierających gałęzi i konarów na stojących lipach oraz pozostawienie w zeszłym roku w trakcie badań kilku młodych (patrz cykl rozwojowy) larw na przepatrywanym konarze – iż gatunek ten nadal na ww stanowisku występuje. Celem więc dodatkowej lustracji terenowej wykonanej w dniu 21 VII 2011 nie było potwierdzenie lub wykluczenie występowania tutaj owada, lecz wytypowanie miejsc zeskładowania do naturalnego rozkładu ściętych drzew i ich fragmentów, o ile konieczność usunięcia drzew miałaby w wyniku procesu inwestycyjnego zaistnieć.

4. Określenie środków minimalizujących ubytki bądź zanik subpopulacji *Oplosia fennica* w

przypadku wycięcia zasiedlonych drzew.

Z punktu widzenia preferencji pokarmowych gatunku, tj. zasiedlania głównie lip, najkorzystniejszą sytuacją byłoby pozostawienie resztek aleji lipowej (tj. biogrupa 5-ciu drzew od strony Pn i biogrupa 5-ciu drzew, w tym kępa odroślowa z resztą pnia starego drzewa od strony Pd) w nienaruszonym stanie. O ile będzie to niemożliwe, dobrze byłoby zostawić te drzewa, które nie kolidują z przebiegiem inwestycji. O ile kolidują wszystkie, bądź wycięciu podlegać będzie część drzew, należy:

- przeprowadzić prace wycinkowe w ten sposób, aby zminimalizować (ograniczenia sprzętowe) odcinanie rozwidleń pni, konarów i gałęzi od pni głównych;
- zeszkładować ścięte drzewa i ich fragmenty najlepiej w dwóch miejscach, tj. w obniżeniu terenowym w odległości około 70m od najbardziej wysuniętej na Pn lipy, po wschodniej stronie drogi biegnącej po nasypie (załączone fotografie) i w zaroślach przy ogródkach działkowych w odległości około 50 m od najbardziej wysuniętej na Pd lipy, po wschodniej stronie drogi biegnącej po nasypie; zeszkładowane drzewa i ich fragmenty pozostawić do naturalnego rozkładu;
- wszystkie odcięte od pnia konary i gałęzie zeszkładować w miejscach jw, jednak w sposób ograniczający potencjalne ich zabranie przez okolicznych mieszkańców na opał, np. porzucić w wysokiej roślinności;
- unikać przypadkowego bądź zamierzonego zrywania kory z pni, konarów i gałęzi;
- ograniczyć wycinanie osobników starych drzew innych gatunków (nie kolidujących wprost z inwestycją), zwłaszcza na nasypach bądź na stokach wykopów kolejowych na odcinku od ul. Słowackiego do ul. Rakocznego; chodzi tu m.in. o okazały jarzab szwedzki rosnący w pobliżu ul. Słowackiego; *Oplosia fennica* jest gatunkiem oligofagicznym – pomimo widocznej preferencji lip podawane są w literaturze także zasiedlenia przez tego owada innych gatunków drzew, np. buka, wierzb, jarzabów, leszczyn, olch, orzechów, czereśni; dla opisywanego obiektu i gatunku owada jest to istotna sprawa – niedobór bazy pokarmowej starych lip może być skompensowany podażą pokarmową innych gatunków drzew;
- w pracach projektowych uwzględnić nasadzenia lip w najbliższym i w dalszym otoczeniu opisywanego stanowiska.

Wybrane pozycje literaturowe

- > Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1989. Chrząszcze *Coleoptera* - *Cerambycidae* i *Bruchidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, 23, 15.
- > Danilevskij M. L., Mirosnikov A. I. 1985. Zhuki - drovoseki Kavkaza (*Coleoptera*, *Cerambycidae*). Opredelitel'. Krasnodar.
- > Demelt C. 1966. II. Bockkäfer oder *Cerambycidae*. I Biologie mitteleuropäischer Bockkäfer (*Col. Cerambycidae*) unter besonderer Berücksichtigung der Larven. (In): F. Dahl (ed.). Die Tierwelt Deutschlands. VEB Gustav Fischer, Jena, 52.
- > Zieliński S. 1999. (mscr.). Kózkowate (*Coleoptera: Cerambycidae*) Lasów Mirachowskich na Pojezierzu Kaszubskim. Rozprawa doktorska. Katedra Entomologii Leśnej AR w Krakowie, Kraków-Gdańsk.
- > Zieliński S. 2010. (mscr.). Uproszczona inwentaryzacja owadów Insecta na projektowanych wariantach przebiegu Kolei Metropolitalnej w Trójmieście. MIKROBIOTOP, na zlecenie WYG International. Rotmanka/Gdańsk.
- > Zieliński S. 2011. Materiały do poznania entomofauny lądowej rezerwatu przyrody „Jar Rzeki Raduni” na Pojezierzu Kaszubskim. MIKROBIOTOP, Materiały do planu ochrony rezerwatu, na zlecenie wojewódzkiego konserwatora przyrody w Gdańsku, Rotmanka.

